

STUDIA NAUK TEOLOGICZNYCH
TOM 8 (2013)

DOI 10.24425/snt.2013.112760

KS. ADAM JÓZEF SOBCZYK MSF

KONSEKRACJA ZAKONNA A WEZWANIE DO UBÓSTWA
W KONTEKŚCIE NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

Błogosławiony Jan Paweł II nauczał, że w życiu konsekrowanym: „dzięki profesji rad ewangelicznych charakterystyczne przymioty Jezusa – dziewictwo, ubóstwo i posłuszeństwo – stają się w pewien swoisty i trwały sposób widzialne w świecie, a spojrzenie wiernych zwraca się ku tajemnicy Królestwa Bożego, które już jest obecne w historii, ale w pełni urzeczywistni się w niebie”¹. Słowa te podkreślają znaczenie konsekracji zakonnej jako czynnika profetycznego dla współczesnego człowieka. Ukazują wpływ stylu życia osób konsekrowanych według rad ewangelicznych na odnowę człowieka żyjącego w świecie.

Do słów poprzednika nawiązuje w swoim nauczaniu papież Franciszek. Na podstawie analizy tekstów jego publikacji można powiedzieć, że specyficznym elementem jego duchowości jest troska o ubogich i cierpiących. Zaleca on, by wszyscy ludzie różnych stanów i sposobów życia w Kościele uczyli się „brać w objęcia” potrzebujących, jak to czynił św. Franciszek z Asyżu².

Troskę tę w sposób szczególny kieruje do kapłanów, zakonników, zakonnice oraz młodzieży obdarzonej powołaniem zakonnym. Uważa, że istotne jest wracanie do źródła powołania, żeby nie utracić istotnego odniesienia do początkowego momentu swej drogi. Jako pomoc w tym zadaniu wskazuje Maryję. Nie akcentuje konieczności kreatywności duszpasterskiej, ale przyłgnięcie do Jezusa ubogiego, który powołuje do głoszenia Ewangelii, krzewienia „kultury spotkania” z drugim człowiekiem³. W taki sposób nakreśla koherentność relacji konsekracji zakonnej i ślubu ubóstwa.

¹ VC 1.

² Por. Franciszek, *Uczmy się brać w ramiona tych, którzy cierpią*, Wizyta w szpitalu św. Franciszka 24 VII 2013, ORpol 34 (2013), nr 10, s. 15-16.

³ Por. Franciszek, *Idźmy na rozstaje dróg*, Msza św. dla biskupów, kapłanów, zakonników, zakonnice, seminarzystów 27 VII 2013, ORpol 34 (2013), nr 10, s. 17-18.

1. KONSEKRACJA ZAKONNA DO UBÓSTWA

Konsekracja jest pojęciem ściśle religijnym. Aktu konsekracji dokonywano za pomocą specjalnych obrzędów mających na celu ofiarowanie bóstwu rzeczy, osób i miejsc⁴. Polegał on na pewnego rodzaju procesie z jednej strony ich wyłączenia z użycia czysto świeckiego, a z drugiej – stopniowego przeznaczania do funkcji sakralnych. W znaczeniu chrześcijańskim konsekracja różni się od podobnych praktyk w innych religiach pod względem formy i ze względu na odmienną treść teologiczną. Ukazuje sposób szczególnej więzi z Bogiem i jest aktem kultu należnego tylko Stwórcy. W Biblii hebrajskiej zrozumienie idei konsekracji wymaga wyjaśnienia kilku bliskoznacznych terminów. Są to: *qados* (święty), *nazir* (konsekrowany), *masiah* (namaszczone). Ich sens wprowadza w przestrzeń *sacrum*, świętości, oddzielenia i konsekracyjnego namaszczenia. Biblijne znaczenie hebrajskiego czasownika *gadash* i greckiego *haghiazo* język łaciński tłumaczy przez *sanctificare* i *consecrare*, które na pierwsze miejsce wysuwają temat sakralizacji i uświęcenia⁵.

Właściwe wyjaśnienie znaczenia tych słów pozwala na stworzenie pewnego schematu dążenia do świętości dla osób konsekrowanych. Sakralizacja zaczyna się poprzez zerwanie kontaktu z *profanum*. Dowodzi tego idea oddzielenia, która okazuje się niezbędna dla kontaktu ze świętością. Oddzielenie powoduje nietykalność, nienaruszalność osoby albo rzeczy przeznaczonych dla Boga. Przez wybór Bóg oferuje człowiekowi swoją świętość, a to pociąga za sobą konieczność nawrócenia i w konsekwencji przemianę (por. J 6, 69; J 2, 20). Sakralizacja stawia osobę z dala od świata, a towarzyszące jej uświęcanie zbliża do Boga. Konsekracja nadająca charakter sakralny nie pociąga jednak za sobą transformacji wewnętrznej, uświęcenie natomiast przenika człowieka i przemienia. Konsekracja jest aktem zasadniczo skierowanym ku służbie wyrażającej się w oddaniu, uświęcenie stanowi ciągły postęp w kierunku pełni, wzrastanie, które skończy się dopiero w eschatologii⁶.

Konsekracja jednak pociąga za sobą określone postępowanie. Odznacza się stałością i wiernością. Wymaga pełnej odpowiedzialności konsekrowanego oraz całkowitego i bezwarunkowego daru wyrażonego w ślubach zakonnych.

⁴ Mówiąc o konsekracji, należy rozróżnić konsekrację osobową, która domaga się świadomej i wolnej odpowiedzi człowieka, od konsekracji przedmiotowej (miejsc i rzeczy). Konsekrację przedmiotową nazywa się zwykle poświęceniem lub dedykacją, rezerwując pojęcie „konsekracji” tylko dla oddania się osób w akcie kultu i chwały Boga. Por. Z. Pałys, *Rozwój teologii konsekracji zakonnej. Studium historyczno-teologiczne od Vaticanum II do „Vita consecrata” Jana Pawła II*, Kraków: Wydawnictwo La Salette 2008, s. 34-38.

⁵ Por. Z. Pałys, *Rozwój teologii konsekracji zakonnej...*, s. 42-51.

⁶ Z. Pałys, *Rozwój teologii konsekracji zakonnej...*, s. 39; W. Gogola, *Zasady wierności charyzmatowi*, Kraków: Karmelitański Instytut Duchowości 2000, s. 262.

Momentem, w którym dokonuje się owo spotkanie daru miłości Boga z odpowiedzią ze strony człowieka, jest przyrzeczenie samemu Bogu zachowania rad ewangelicznych. Jedną z nich jest ubóstwo, w rozumieniu błogosławieństwa ubogich w duchu (por. Mt 5, 3). Duch oznacza wnętrze człowieka. Zatem, zgodnie z rozumieniem nauki soborowej, można powiedzieć: błogosławieni ubodzy sami w sobie. Takie rozumienie ślubu ubóstwa wyjaśnia jego prawdziwy cel, którym nie jest jedynie pozbawienie czy znaczne ograniczenie posiadania dóbr, ale przede wszystkim pełne zawierzenie Bogu. Trzeba jednak być gotowym, jeśli Bóg uzna to za konieczny warunek rozwoju duchowego człowieka, do całkowitej rezygnacji. Ta gotowość bycia darem ma swoje biblijne podstawy, którymi są słowa Chrystusa: „Jeśli chcesz być doskonały, idź, sprzedaj, co posiadasz, i rozdaj ubogim, a będziesz miał skarb w niebie. Potem przyjdź i chodź za Mną” (Mt 19, 21). Sobór wyjaśnia, że „Gdy chodzi o ubóstwo zakonne, nie wystarczy być uzależnionym od przełożonych w używaniu dóbr, ale trzeba, żeby zakonnicy i w rzeczywistości, i w duchu byli ubodzy, mający skarby w niebie”⁷.

Tematowi konsekracji zakonnej w odniesieniu do ślubu ubóstwa papież Franciszek poświęcił fragment wystąpienia skierowanego do zakonników, w którym stwierdził, że być uczniem, zakonnikiem, misjonarzem oznacza: powołanie, wezwanie i zaproszenie. Dotyczy konkretnego „dzisiaj, ale i w napięciu”. Zdaniem papieża, uczeń nie może istnieć dla siebie. Musi odnosić się do Jezusa i do ludzi. Miejscem misjonarza nie jest centrum, ale peryferie, tam, gdzie może realizować swoją konsekrację wśród ubogich, chorych i cierpiących. Centrum stanowi Chrystus, który powołał i posyła na peryferie egzystencjalne⁸.

Do tego tematu Ojciec Święty powrócił podczas homilii we wspomnienie św. Ignacego. Podkreślił, że dzisiaj istnieją liczne peryferie, na które musi udać się zakonnik. Winien to jednak czynić we wspólnocie, z przynależnością w posłuszeństwie i miłości do Mistycznego Ciała Chrystusa. Osoba konsekrowana, według Ojca Świętego, ma postawić Jezusa w centrum, służyć Mu w ubogich i potrzebujących oraz mieć świadomość ludzkich ograniczeń⁹. Jezus bowiem jest wzorem wychodzenia ku ubogim i potrzebującym: „zawsze wychodził ludziom naprzeciw. On szedł na spotkanie z nimi”. Wychodzenie prowadzi do spotkania, a spotkanie umożliwia pomaganie. Papież zachęca do budowy „kul-

⁷ Por. Sobór Watykański II, *Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego*, „*Perfectae caritatis*”, 1965, 13.

⁸ Por. Franciszek, *Nie należy ignorować „rewolucji czułości”*, która spowodowała wcielenie Słowa, Spotkanie z członkami komitetu koordynacyjnego CELAM, 28 VII 2012, ORpol 34 (2013), nr 10, s. 28.

⁹ Por. Franciszek, *Twórcze drogi i zakorzenienie w Kościele*, Msza św., 31 VII 2013, we wspomnienie św. Ignacego Loyoli, w rzymskim kościele Najświętszego Imienia Jezus, ORpol 34 (2013), nr 10, s. 40.

tury spotkania”¹⁰. Osoba zakonna powinna najpierw coraz pełniej realizować ślub ubóstwa, uczyć się spotykać ubogich, a następnie im pomagać.

Nawiązując do Adhortacji apostolskiej swojego poprzednika Benedykta XVI *Africae munus*, papież Franciszek podkreśla, że to za sprawą ślubów czystości, ubóstwa i posłuszeństwa życie osób konsekrowanych stało się proroczym świadectwem. Mogą być one wzorem w kwestii pojednania, sprawiedliwości i pokoju, nawet w okolicznościach silnych napięć. Życie wspólnotowe pokazuje, że można żyć jak bracia albo jak siostry i być zjednoczonymi w walce o szeroko rozumiane dobro człowieka (por. Ps 133 [132], 1). Koniecznym warunkiem dla spełnienia tych zadań jest, zdaniem Ojca Świętego, trwanie w bliskości Chrystusa. W Nim osoby konsekrowane znajdują tajemnicę radości wspólnego życia: wzajemną miłość i braterską wspólnotę, codziennie wzmacnianą przez Eucharystię i liturgię godzin¹¹.

Podstawę konsekracji zakonnej rozumianej jako wezwanie do ubóstwa stanowi, zdaniem papieża Franciszka, wiara. Jest ona dla osoby konsekrowanej wezwaniem do ubóstwa serca. Ojciec Święty, powołując się na List do Hebrajczyków (11, 1-40), uwydatnia istotny aspekt wiary. Przedstawia ją nie tylko jako drogę, ale także jako budowanie, przygotowanie miejsca, w którym człowiek może zamieszkać razem z innymi. Wiara oświeca relacje między ludźmi, ponieważ rodzi się z miłości i kieruje się dynamiką miłości Bożej¹².

2. UBODZY MOTYWACJĄ DO GŁĘBSZEGO PRAKTYKOWANIA UBÓSTWA

Konsekracja zakonna do ubóstwa posiada swoje uzasadnienie biblijno-teologiczne i prawnicze. Papież Franciszek, zachęcając zakonników do głębszego praktykowania ślubu ubóstwa, zwraca jednak uwagę na jego motywację egzystencjalno-moralną. Według Ojca Świętego to ludzie ubodzy i prości mogą przede wszystkim udzielić światu lekcji solidarności. Papież dał temu wyraz w trakcie swej pielgrzymki do Brazylii, gdzie apelował wielokrotnie o pomoc dla najuboższych. Przeciwwstawiał się niesprawiedliwości społecznej, popierając wysiłki w walce z głodem i ubóstwem. Jego zdaniem brak troski o ubogich jest znakiem ubóstwa całego społeczeństwa i przejawem „kultury odrzucenia”¹³.

¹⁰ Franciszek, *Kultura spotkania z najbardziej potrzebującymi*. Przesłanie do wiernych w Buenos Aires z okazji święta św. Kajetana, 7 VIII 2013, ORpol 34 (2013), nr 10, s. 42.

¹¹ Por. Franciszek, *Ewangelizacji dokonuje się na klęczkach*, Msza św. dla seminarzystów, nowicjuszy i nowicjuszek, 7 VII 2013, ORpol 34 (2013), nr 8-9, s. 45-46; AM, 117.

¹² Por. LF 50.

¹³ Por. Franciszek, *Nikogo nie wolno odrzucać*, Wizyta w faweli Varginha, 25 VII 2013, ORpol 34 (2013), nr 8-9, s. 6.

Do takiego sposobu myślenia i zubożenia prowadzi kultura dobrobytu. Papież nazywa to zjawisko „globalizacją zubożenia”. Wzywa do gościnności oraz wzajemnej pomocy i troski o drugiego człowieka¹⁴. Podkreśla, że przesłanie Ewangelii jest przeznaczone głównie dla ubogich. Im należy głosić, że Bóg przychodzi głównie do nich przez dzieła miłosierdzia spełnione przez uczniów Chrystusa. Pierwszym krokiem, zdaniem Ojca Świętego, jest zwrócenie się właśnie do ubogich, którym brakuje nie tylko dóbr materialnych, ale nadziei, sensu życia i wiary¹⁵.

Zadanie to spoczywa na wszystkich, ale w głównej mierze na osobach konsekrowanych i wspólnocie Kościoła, który jest rzecznikiem sprawiedliwości i obrońcą ubogich. Współpracuje dla rozwoju każdego człowieka. Troszczy się jednak w pierwszym rzędzie o inny rodzaj głodu – głód godności osoby ludzkiej. Apeluje o promocję i obronę rodziny, edukację, zdrowie i bezpieczeństwo ludzi. Wzywa wszystkich do walki o sprawiedliwość¹⁶.

Zdaniem papieża, wszyscy powinni doświadczyć radości z poczucia, że są kochani przez Boga. Tym darem chrześcijanie różnych stanów winni się dzielić. Wspólnota okazuje się dojrzałą, kiedy głosi i ewangelizuje. Trwałość wiary na poziomie wspólnotowym mierzy się zdolnością przekazywania jej innym. Każda wspólnota, a w sposób szczególny zakonna, została wezwana i zaproszona do tego, by przyjąć polecenie Jezusa dane Apostołom i świadczyć o Nim. Papież wzywa, by w programach duszpasterskich i formacyjnych położyć nacisk na wymiar misyjny skierowany ku ubogim i potrzebującym¹⁷.

Podobnie jak swój poprzednik, papież Benedykt XVI, Ojciec Święty Franciszek wzywa do udziału w „rewolucji miłości”. Twierdzi, że uczeń Chrystusa, zjednoczony ze swoim Mistrzem, powinien przyczynić się do tworzenia społeczeństwa sprawiedliwego. Chrystus nie proponuje rewolucji społecznej czy politycznej, ale rewolucję miłości, dokonaną w całkowitym darze z siebie przez swoją śmierć na krzyżu i zmartwychwstanie. Na tej rewolucji miłości opierają się *błogosławieństwa* (por. Mt 5, 3-10). Stanowią one nową perspektywę sprawiedliwości zapoczątkowaną w tajemnicy paschalnej, dzięki której można budować lepszy świat. W tym celu, zgodnie z logiką błogosławieństw, należy zwrócić szczególną uwagę na ubogiego, głodnego, chorego, cudzoziemca, upokorzonego, więźnia, pogardzanego migranta, uchodźcę lub wysiedleńca (por. Mt 25, 31-46). Nie można być chrześcijaninem samotnie. Dary, którymi Pan obdarza każdego: biskupów, kapłanów, diakonów, zakonników i zakonnice, katechi-

¹⁴ Por. Franciszek, *Nie ulegajmy globalizacji zubożenia*, Homilia wygłoszona podczas Mszy św. na stadionie w Salinie, ORpol 34 (2013), nr 8-9, s. 26-27.

¹⁵ Por. Franciszek, *Ewangelizacja wymaga prawdziwej odwagi*, Inauguracja kongresu diecezji rzymskiej, ORpol 34 (2013), nr 8-9, s. 35-38.

¹⁶ Por. Franciszek, *Nikogo nie wolno odrzucać...*, s. 7.

¹⁷ Por. Franciszek, *Orodzie na światowy dzień misyjny 2013*, ORpol 34 (2013), nr 10, s. 10-11.

stów, świeckich, winny przyczyniać się do zgody, komunii i pokoju w samym Kościele i w społeczeństwie¹⁸.

Wiele miejsca obecny papież poświęca sprawie braterstwa, traktując je jako przesłankę do przewyciężenia ubóstwa. W tym aspekcie ponownie korzysta z nauczania Benedykta XVI, który w encyklice *Caritas in veritate* przypomniał, że brak braterstwa między ludźmi stanowi główną przyczynę ubóstwa¹⁹.

Papież Franciszek podkreśla niebezpieczeństwo głębokiego ubóstwa relacyjnego, spowodowanego brakiem silnych więzów rodzinnych i wspólnotowych. Zauważa, że takie ubóstwo można przewyciężyć jedynie dzięki odkryciu i docenieniu relacji braterskich w rodzinach i wspólnotach. Dodaje, że zmniejszenie się absolutnego ubóstwa nie powoduje od razu zniknięcia ubóstwa względnego, gdyż potrzeba dystansu wobec bogactw. Wzorem takiej postawy są osoby konsekrowane, które wybierają skromny styl życia, a ograniczając się do tego, co istotne, dzielą swoje dobra i w ten sposób mogą doświadczyć braterskiej wspólnoty z innymi. Posiada to kluczowe znaczenie w procesie naśladowania Jezusa Chrystusa ubogiego i bycia prawdziwym chrześcijaninem. Ojciec Święty zadania tego nie ogranicza jedynie do osób konsekrowanych składających śluby ubóstwa, ale również podobne wezwanie kieruje do rodzin i odpowiedzialnych obywateli, którzy mocno wierzą, że braterskie relacje z bliźnim stanowią najcenniejsze dobro²⁰.

Franciszek nazywa każdego ochrzczonego *crisoforo*. Winien on być „niosącym Chrystusa” i „tlenem” Jego Ewangelii. Papież uważa, że Kościół został posłany, by wszędzie rozbudzać tę nadzieję, zwłaszcza tam, gdzie jest ona tłumiona przez ubóstwo, gdzie „nie oddycha się, ale dusi”. Podkreśla w tym miejscu, że Duch Święty przynagla chrześcijan wszystkich stanów do wychodzenia na peryferie ludzkości²¹.

Papież Franciszek zaznacza, że dzisiaj istnieje usilna potrzeba wychowywania do solidarności, co oznacza wychowywanie do człowieczeństwa. Prowadzi ono do budowania społeczeństwa prawdziwie ludzkiego, co oznacza stawianie w centrum zawsze osoby ludzkiej i jej godności²². W realizacji tego zadania doniosłą rolę odgrywają osoby konsekrowane, które posłane do uboższych sióstr i braci zepchniętych na margines, z dnia na dzień troszczą się także o obronę

¹⁸ Por. Franciszek, *Nie ulegajmy globalizacji zubożenia...*, s. 26-27; AM 27, 97.

¹⁹ Por. CV 19.

²⁰ Por. Franciszek, *Braterstwo podstawą pokoju i drogą do niego*. Orędzie na Światowy Dzień Pokoju, 8 XII 2013, nr 4-6. http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/messages/peace/documents/pa-pa-francesco_20131208_messaggio-xlvi-giornata-mondiale-pace-2014.html [dostęp 12.03.2014 r.].

²¹ Por. Franciszek, *Potrzebny jest tlen Ewangelii*, Audycja dla uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, 14 X 2013, ORpol 34 (2013), nr 12, s. 18-19.

²² Por. Franciszek, *Trzeba pokonać bariery indywidualizmu*. Przesłanie na Światowy Dzień Wyżywienia 2013, ORpol 34 (2013), nr 12, s. 22-23.

ich wartości i godności²³. Dlatego Ojciec Święty przypomina, że podstawą godności osoby są nie tyle kryteria efektywności, wydajności, pozycji społecznej, przynależności etnicznej bądź religijnej, lecz fakt stworzenia człowieka na obraz i podobieństwo Boga (por. Rdz 1, 26-27)²⁴.

Służenie z miłością i czułością osobom potrzebującym powoduje wzrost „jakości” człowieczeństwa. Ubodzy i potrzebujący stanowią bowiem prawdziwe bogactwo ludzkości. Jako przykład papież podaje postać św. Franciszka, który był młodzieńcem bogatym, lecz dzięki łasce Bożej zrozumiał, co naprawdę ma wartość w życiu: nie bogactwa, nie siła oręża, nie ziemską chwałę, ale pokora, miłosierdzie, przebaczenie. Wsłuchany w słowa Jezusa: „Nikt nie może dwom panom służyć: albo służysz Bogu, albo służysz pieniądзом” (por. Mt 6, 24), św. Franciszek dokonał wyboru, by być ubogim. Papież akcentuje, że nie był to wybór socjologiczny, ideologiczny, ale opowiedzenie się za opcją fundamentalną, by żyć jak Jezus, by Go naśladować, by iść za Nim do końca. Jezus jest Bogiem, który się ogołaca ze swej chwały (por. Flp 2, 6-8). Obnażenie z szat św. Franciszka mówi po prostu to, czego uczy Ewangelia: naśladowanie Jezusa oznacza umieszczenie Go na pierwszym miejscu, wzięcie krzyża i niesienie go w ubóstwie z Jezusem²⁵.

Święty Franciszek dla Ojca Świętego jest przedstawicielem duchowości ewangelizacji dla ubogich. By ją praktykować, trzeba jednak napełnić się i zmotywować swoje działanie miłością Jezusa. Najlepszą inspiracją, by zdecydować się głosić Ewangelię, jest jej kontemplowanie z miłością, zatrzymanie się na jej kartach i czytanie jej z sercem. Dlatego tak ważny, zdaniem papieża, jest powrót do ducha kontemplatywnego, pozwalającego odkrywać wciąż na nowo codziennie dobro w człowieku, które pomaga prowadzić nowe życie i przekazywać nadzieję innym²⁶.

Kontemplowanie ziemskiego życia Jezusa, Jego sposobu traktowania ubogich, Jego codziennej prostoty, ofiarności i w końcu Jego całkowitego wydania siebie na okup, przyczyni się do zdynamizowania wysiłków na rzecz ubogich i potrzebujących. Stanowi to szczególną pomoc dla osób konsekrowanych, które czasami tracą entuzjazm dla misji, zapominając, że Ewangelia odpowiada na najgłębsze potrzeby osób, ponieważ wszyscy zostali stworzeni do przyjaźni z Jezusem i miłości braterskiej²⁷. Prawdziwy misjonarz to dla papieża ten, kto nigdy nie przestaje być uczniem, wiedząc, że Jezus kroczy z nim, rozmawia

²³ Por. Franciszek, *Wszyscy chrześcijanie powinni być nowymi apostołami miłości*, Audiencja dla członków Koła św. Piotra, 31 X 2013, ORpol 34 (2013), nr 12, s. 31

²⁴ Por. Franciszek, *Migranci i uchodźcy: ku lepszemu światu. Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy*, 5 VIII 2013, ORpol 34 (2013), nr 11, s. 4-6.

²⁵ Por. Franciszek, *Jezus ukryty w ranach*. Przemówienie do chorych i niepełnosprawnych dzieci w kaplicy Instytutu Serafickiego, ORpol 34 (2013), nr 11, s. 8-9.

²⁶ Por. EG 264.

²⁷ Por. EG 265.

z nim, pracuje z nim. Dostrzega Jezusa żywego, towarzyszącego mu pośród całego zaangażowania misyjnego²⁸.

Miłość do ludzi stanowi duchową siłę ułatwiającą spotkanie w pełni z Bogiem. Misjonarzem może być tylko ten, kto czuje się dobrze w szukaniu dobra bliźniego, kto pragnie szczęścia innych (por. Dz 20, 35)²⁹. Dla podtrzymania żywego żaru misyjnego potrzebne jest głębokie życie duchowe osoby konsekrowanej, ponieważ „Duch przychodzi z pomocą naszej słabości” (Rz 8, 26)³⁰.

W adhortacji *Evangelii gaudium* papież Franciszek podkreśla, że w sercu Boga znajduje się preferencyjne miejsce dla ubogich, On sam bowiem „stał się ubogim” (2 Kor 8, 9) i cała droga ludzkiego odkupienia naznaczona jest ubogimi. Zbawienie dotarło do człowieka dzięki wypowiedzianemu „tak” pokornej dziewczyny z małego kraju, zagubionego na peryferiach wielkiego imperium. Zbawiciel narodził się w stajni, jak zdarzało się to w przypadku ludzi najbardziej ubogich; został ofiarowany w świątyni z dwoma małymi gołębiami, stanowiącymi ofiarę tych, którzy nie mogli sobie pozwolić, by zapłacić za baranka (por. Łk 2, 24; Kpł 5, 7). Dorastał w domu prostych robotników i własnymi rękami zarabiał na chleb. Gdy zaczął głosić Królestwo, szły za Nim tłumy ubogich w myśl Jego słów: „Duch Pański spoczywa na Mnie, ponieważ Mnie namaścił i posłał Mnie, abym ubogim niósł dobrą nowinę” (Łk 4, 18)³¹. Papież zauważa, że większość ubogich otwarta jest szczególnie na wiarę. Do nich powinno się skierować w pierwszym rzędzie orędzie Ewangelii. Im należy zanieść opiekę duchową³².

3. ZADANIA OSÓB KONSEKROWANYCH W SŁUŻBIE UBOGIM

Misyjny wymiar duchowości papieża Franciszka dynamizuje jego działanie ewangelizacyjne i troskę o ubogich. Z tego tytułu nakłada on na osoby konsekrowane konkretne zadania. Wypływają one z ich konsekracji zakonnej – ze ślubu ubóstwa w dzisiejszym świecie. Pierwszym krokiem jest uważniejsze zwrócenie się do ubogich, którym brakuje nie tylko dóbr materialnych, ale nadziei, sensu życia i wiary. To szczególne zadanie dla kapłanów, osób konsekrowanych i wspólnot chrześcijańskich Ojciec Święty nazywa „męczeństwem życia”³³.

²⁸ Por. EG 266-267, 269.

²⁹ Por. EG 272.

³⁰ Por. EG 280.

³¹ Por. EG 197.

³² Por. EG 200, 212-213.

³³ Por. Franciszek, *Ewangelizacja wymaga prawdziwej odwagi...*, s. 35-38.

Kolejne wezwanie skierowane do osób konsekrowanych zachęca je, by poświęciły swoje życie Bogu i dawały świadectwo ubóstwa. Papież zwraca się do nowicjuszy, by kształtowali w sobie postawę wychodzenia poza siebie i otwierali się na Jezusa i na potrzeby drugiego człowieka. Jako przykład do naśladowania podaje im Matkę Teresę z Kalkuty, która modliła się i troszczyła o ubogich. Zakonników i zakonnice wzywa do radości wypływającej z relacji z innymi i wzajemnej pomocy. Zachęca ich do bycia autentycznymi, konsekwentnymi i gorliwymi w głoszeniu Ewangelii³⁴.

Wszystkich mobilizuje, by szli drogą ubóstwa, które nie jest nędzą, lecz umiejętnością dzielenia się, solidarnością z tymi, którzy są potrzebujący, ufania bardziej Bogu, a mniej ludzkim siłom³⁵.

Papież zwraca się do osób konsekrowanych, wzywając ich do chrześcijańskiej misji. Jego zdaniem polega ona na przyjęciu postawy radości, pocieszenia w orędziu nadziei oraz krzyża, który stanowi źródło owocności duszpasterskiej i modlitwy. Wzywa osoby poświęcone Bogu do ewangelizacji na kolanach i kontemplacji Chrystusa, niosąc Go ubogim³⁶. Zachętę tę motywuje przykładem samego Jezusa, który nie jest samotnym misjonarzem, ale włącza w swą misję uczniów: najpierw dwunastu, a potem następnych siedemdziesięciu dwóch. Tworzy w ten sposób wspólnotę misyjną, która ma pomagać potrzebującym³⁷.

Pomoc ta wypełnia się również w stosunku do ludzi obciążonych poczuciem winy. Nawigując do przypowieści o miłosiernym Samarytaninie, papież wzywa do miłosierdzia wobec innych. Stwierdza, że każdy ma miłosierne serce i może naśladować Boga. Jako przykład ukazuje w tym miejscu św. Kamila de Lellis³⁸.

Ojciec Święty sugeruje potrzebę świadectwa poprzez własny przykład, przeżywając w prawdzie i radości swe przyrzeczenia kapłańskie i zakonne: celibat w czystości i oderwanie od dóbr materialnych. Kroczenie za Chrystusem zakłada dokonywanie wyborów, nie zawsze łatwych. Wymagania ewangeliczne, skodyfikowane w ciągu wieków przez nauczanie Magisterium, jawią się w oczach świata jako radykalne. Chrystus uczy, że nie można służyć dwóm panom: Bogu i mamonie (por. Mt 6, 24). Oczekuje od tego, którego powołuje, aby całkowicie zdał się na Opatrzność. Domaga się radykalnego wyboru (por. Mt 7, 13-14). Papież przypomina powołanym, że Bóg jest prawdziwym skarbem – rzadką perłą,

³⁴ Por. Franciszek, *Wiarygodni i konsekwentni*, Spotkanie z seminarzystami, nowicjuszami i nowicjuszkami, 6 VII 2013, ORpol 34 (2013), nr 8-9, s. 41-45.

³⁵ Por. Franciszek, *Kościół musi się ogolocić ze światowości*. Przemówienie do ubogich, bezrobotnych i imigrantów, którymi opiekuje się Caritas, w Sali Obnażenia w siedzibie biskupiej, ORpol 34 (2013), nr 11, s. 9-11.

³⁶ Por. Franciszek, *Ewangelizacji dokonuje się na klęczkach...*, s. 45-46.

³⁷ Por. Franciszek, *Bądźmy misjonarzami królestwa Bożego*. Modlitwa maryjna z papieżem, 7 VII 2013, ORpol 34 (2013), nr 8-9, s. 57-59.

³⁸ Por. Franciszek, *Oby Bóg dał nam wszystkim miłosierne serce*. Modlitwa maryjna z papieżem, 14 VII 2013, ORpol 34 (2013), nr 8-9, s. 60.

za którą trzeba zapłacić każdą cenę, nabyć ją nawet za cenę wielkich wyrzeczeń (por. Mt 13, 45-46)³⁹.

Franciszek zachęca osoby konsekrowane, by żyły swoim charyzmatem z prawdziwie apostołską gorliwością w dziedzinach wskazanych przez własnych założycieli. Podkreśla znaczący wkład zakonników i zakonnice w życie kościelne i misyjne. Jego zdaniem stanowią oni niezbędną i cenną pomoc w działalności duszpasterskiej, ale także ukazują wewnętrzną naturę powołania chrześcijańskiego. Papież zachęca ich w dalszym ciągu do trwania w ścisłej komunii z Kościołem partykularnym i jego pierwszym odpowiedzialnym – biskupem. Motywuje, by byli ubogimi jak Chrystus, by żyli z ubogimi i rozumieli ubogich wokół siebie. Jezus stał się ubogim, będąc zawsze blisko ubogich i wykluczonych. Jeśli osoby konsekrowane chcą pozostawać blisko Jezusa, dodaje Ojciec Święty, winny troszczyć się o integralny rozwój najbardziej opuszczonych w społeczeństwie⁴⁰.

Seminarzystów zachęca, by zakorzenili swoje powołanie w wartościach ewangelicznych, wzmocnili swoje zaangażowanie w wierność i lojalność wobec Chrystusa. Owocność ich przyszłej misji zależeć będzie od ich głębokiego zjednoczenia z Chrystusem, od jakości życia modlitewnego i od poziomu życia duchowego, od wartości ludzkich i moralnych, jakie sobie przyswoją w czasie formacji⁴¹.

Cytując Jezusa w Ewangelii św. Marka: „Wy dajcie im jeść!” (6, 37), papież Franciszek zauważa, że każdy chrześcijanin oraz każda wspólnota zostali powołani, by stać się Bożymi narzędziami wyzwolenia i promocji ubogich w celu pełnej integracji społecznej⁴².

Z kolei, nawiązując do Księgi Rodzaju, Ojciec Święty wzywa do troski o ziemię, która ma być miejscem życia dla wszystkich. Zauważa, że „kultura odrzucenia” jest niebezpiecznym zjawiskiem, w którym osoby ubogie i niepełnosprawne bywają traktowane jak niepotrzebne⁴³.

Papież podkreśla z całą stanowczością, że dla Kościoła opcja na rzecz ubogich stanowi kategorię bardziej teologiczną niż kulturową, socjologiczną, polityczną czy filozoficzną. Bóg używa im „swego pierwszego miłosierdzia”. Dlatego chce Kościoła ubogiego dla ubogich. Oni mogą wiele nauczyć, ponieważ oprócz uczestnictwa w *sensus fidei*, dzięki własnym cierpieniom znają Chrystusa cierpiącego. Ojciec Święty podkreśla, że jest rzeczą konieczną, by wszyscy

³⁹ Por. Franciszek, *Wiarygodni i konsekwentni...*, s. 41-45; AM 111-112.

⁴⁰ Por. EG 186.

⁴¹ Por. Franciszek, *Idźmy na rozstaje dróg...*, s. 17-18.

⁴² Por. EG 187-188.

⁴³ Por. Franciszek, *Skażeni przez kulturę odrzucenia*, Audycja generalna, 5 VI 2013, ORpol 34 (2013), nr 8-9, s. 48-49.

ludzie, a szczególnie osoby oddane Chrystusowi poprzez śluby, pozwolili się ewangelizować przez ubogich⁴⁴.

W tym zadaniu mają uczestniczyć także inne instytucje kościelne, małe wspólnoty, ruchy oraz inne formy stowarzyszeń stanowiące bogactwo Kościoła, które Duch wzbudza dla ewangelizowania wszystkich środowisk i obszarów. Wielekroć wnoszą one nowy zapal ewangelizacyjny i zdolność do dialogu ze światem, co przyczynia się do odnowy Kościoła⁴⁵.

Papież dostrzegając brak powołań do kapłaństwa i życia konsekrowanego, zaleca zwiększoną troskę o duszpasterstwo powołań. Stwierdza, że często przyczyną tego jest niedostatek we wspólnotach zapалу apostołskiego, który by pociągał, dlatego nie budzą one entuzjazmu i nie stają się atrakcyjnymi. Zdaniem Ojca Świętego, tam, gdzie jest życie, gorliwość, pragnienie niesienia innym Chrystusa, tam rodzą się prawdziwe powołania. Braterskie i gorliwe życie wspólnoty parafialnej budzi pragnienie całkowitego poświęcenia się Bogu oraz ewangelizacji, zwłaszcza jeśli taka żywa wspólnota modli się nieustannie o powołania i ma odwagę proponowania młodym ludziom drogi specjalnej konsekracji⁴⁶.

Wzywając do gorliwości apostołskiej na rzecz ubogich, papież podaje przykłady kapłanów i zakonników w ich wielkodusznej posłudze dla potrzebujących, nazywając ich „męczennikami codzienności”⁴⁷. Docenia fakt, że misjonarze, zakonnicy, zakonnice, świeccy zbudowali kościoły, szkoły i przychodnie oraz w wielkim stopniu przyczynili się do rozwoju kultur licznych krajów poza Europą. W ich pracy podkreśla jednak wartość ich konsekracji dla ludzi ubogich i obdarowanie potrzebujących bogactwem Chrystusa i Jego Ewangelii.

W przemówieniu do zakonników i zakonnice Ojciec Święty akcentuje niektóre aspekty życia wspólnotowego. Wymienia wśród nich: słuchanie słowa Bożego, wędrowanie, misyjność: głoszenie aż po peryferie. Zachęca osoby konsekrowane do troski o grupy ludzi zepchnięte na margines i pogardzane. Podkreśla, że na peryferie można jednak iść tylko wtedy, gdy nosi się słowo Boże w sercu i idzie się z Kościołem tak jak św. Franciszek⁴⁸.

⁴⁴ Por. EG 198.

⁴⁵ Por. EG 29.

⁴⁶ Por. EG 107.

⁴⁷ Por. Franciszek, *Nie lękajcie się iść pod prąd*. Modlitwa maryjna z papieżem, 23 VI 2013, ORpol 34 (2013), nr 8-9, s. 57.

⁴⁸ Por. Franciszek, *Kościół wzrasta dzięki atrakcyjności świadectwa*. Przemówienie do księży, zakonników i zakonnice w katedrze św. Rufina, 4 X 2013, ORpol 34 (2013), nr 11, s. 13-15.

ZAKOŃCZENIE

Według papieża Franciszka konsekracja zakonna realizowana w sposób szczególny w ślubie ubóstwa przyczynia się do miłowania Boga w świecie, i to dokładnie w takiej mierze, w jakiej zdoła On królować między ludźmi. Z takiej perspektywy rozpościera się przestrzeń życia społecznego ubogaconego braterstwem, sprawiedliwością, pokojem, godnością wszystkich, w tym najuboższych. Wszyscy ludzie: świeccy, pasterze i osoby konsekrowane są wezwani, by troszczyć się o budowę lepszego świata⁴⁹.

Ojciec Święty zwraca się do zakonników, misjonarzy i wszystkich zaangażowanych w dzieło misyjne, w którym realizuje się również konsekracja do ubóstwa. Zachęca rodziny zakonne, by wspierały powołania *ad gentes* i by pomagały Kościołom, które potrzebują kapłanów i zakonników, we wzmacnianiu wspólnot chrześcijańskich⁵⁰.

Stwierdza, że wstawiennictwo Maryi stanowi najlepszą pomoc dla misjonarzy i zakonników, ale też dla rodziców, dziadków i wszystkich osób w drodze wychodzenia naprzeciw drugiemu człowiekowi. Natomiast kantykt *Magnificat* jest, zdaniem papieża, szczególnie skuteczny w miejscach, gdzie Chrystus doznaje męki. Ponieważ tam, gdzie panuje cierpienie, tam potrzeba nadziei, którą przede wszystkim powinni nieść światu ludzie ubogaceni Chrystusem, a więc w pierwszym rzędzie osoby konsekrowane⁵¹.

Religious Consecration and the Call to Poverty
in the Context of the Teaching of Pope Francis

Summary

Pope Francis often speaks about the new evangelization. He notices areas that need a special care of the Church. One of them is the problem of poverty. The Pope encourages all the faithful to engage in the transformation of this situation. It can be called a “throwaway culture” and a sign of real poverty of the whole society when people remain indifferent to the cause of the poor. It is one of the negative consequences of the culture of prosperity. The Pope also calls it a “globalisation of indifference” and calls on all people of the three states in the Church to care for those who are poor and abandoned and to act against poverty. In a particular way Francis addresses his appeal to the consecrated persons, encouraging them to contemplate the poor Jesus, to the consecration of their lives through a faithful fulfilment of their vow of poverty and to

⁴⁹ Por. EG 180.

⁵⁰ Por. Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2013*, ORpol 34 (2013), nr 10, s. 12.

⁵¹ Por. Franciszek, *Magnificat kantykiem nadziei pokornych*, Msza w Castel Gandolfo, uroczystość Wniebowzięcia NMP, 15 VIII 2013, ORpol 34 (2013), nr 10, s. 45.

the apostolate among the poor and the marginalized. By means of such an attitude of men and women religious they would contribute to their own sanctification, to bearing witness to love to the poor before the world and at least partly they will help those in need among whom they live and serve.

Das Geweihte Leben der Ordensleute und der Aufruf zur Armut im Kontext der Verkündigung vom Papst Franziskus

Zusammenfassung

Papst Franziskus schenkt in seinen Äußerungen eine große Aufmerksamkeit dem Thema der Neuevangelisierung. Er sieht dabei Bereiche, die nach einer besonderen Sorge der Kirche verlangen. Eine davon ist das Problem der Armut. Der Papst ermutigt die Gläubigen zum Engagement für die Änderung dieser Situation. Das Fehlen der Reaktion und des Engagements für Probleme der Armen seitens der Verantwortlichen zeigt, so der Papst, eine besondere Armut der ganzen Gesellschaft und ist ein Zeichen der „Kultur des Wegwerfens“. Es ist in gewisser Weise einer der negativen Folgen der Kultur des Wohlstandes. Pointiert bezeichnet der Papst dieses Phänomen als „Globalisierung der Gleichgültigkeit“ und ruft zur ständigen Sorge um arme und verlassenere Personen sowie zur breit angelegten Aktion der Armutsprävention und Hilfe für Arme auf. Dieser Appell ist an die Menschen aller Stände in der Kirche gerichtet. Einen besonderen Aufruf jedoch richtet er an gottgeweihte Personen, indem er sie zur Kontemplation von Jesus dem Armen ermutigt, zur Konsekration des Lebens durch die treue Realisierung des Armutsgelübdes sowie zum Apostolat unter den Armen und den Ausgegrenzten in der Gesellschaft. Eine solche Lebenshaltung der Ordensmänner und -frauen wird zu ihrer Heiligung beitragen und zu einem Zeugnis gegenüber der Welt von der Liebe zu den Armen werden. Es wird ebenfalls, wenn auch nur teilweise, aktuelle Bedürfnisse jener Personen mildern, unter denen die Ordensleute leben und dienen.

Słowa kluczowe: papież Franciszek, ewangelizacja, ślub ubóstwa, „globalizacja zubożenia”, konsekracja zakonna, ubodzy.

Keywords: pope Francis, evangelization, the vow of poverty, „globalisation of indifference”, religious consecration, poor people.

Schlüsselworte: Papst Franziskus, Evangelisierung, Armutsgelübde, das Geweihte Leben der Ordensleute, Arme.